

Οι θέσεις της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθόδοξου Εκκλησίας για τη βιοηθική (Μιλτιάδης Βάντσος, Αν. Καθηγητής ΑΠΘ)

/ [Πεμπτούσια](#)

Εισαγωγή*

Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθόδοξου Εκκλησίας, η οποία συνεκλήθη από τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίο και συνήλθε στην Κρήτη στις 18-26 Ιουνίου 2016, διακήρυξε την ενότητα της Ορθόδοξης Εκκλησίας, συζήτησε πλείστα θέματα πανορθόδοξου ενδιαφέροντος και κατέληξε σε σημαντικές αποφάσεις. Μεταξύ των θεμάτων που απασχόλησαν τη Σύνοδο είναι και η βιοηθική, η οποία αξιολογείται ως πολύ σημαντική, καθώς επιχειρεί να δώσει απαντήσεις σε σοβαρά ηθικά και υπαρξιακά προβλήματα που αφορούν στο νόημα της ζωής και του κόσμου. Η συμμετοχή της ορθόδοξης ηθικής στο σύγχρονο διεπιστημονικό διάλογο για τη βιοηθική κρίνεται από τη Σύνοδο ως απαραίτητη, αφού, όπως χαρακτηριστικά επισημαίνεται, «η Ορθόδοξος Εκκλησία δεν είναι δυνατόν να παραμείνη εις το περιθώριον της συζητήσεως τόσον σπουδαίων ανθρωπολογικών, ηθικών και υπαρξιακών ζητημάτων»[1].

Η ανάγκη εκφοράς θεολογικού λόγου από μέρους μιας ορθόδοξης βιοηθικής στα προβλήματα αυτά δεν διαπιστώνεται βέβαια για πρώτη φορά. Η Ιερά Σύναξη των Ορθοδόξων Προκαθημένων, που πραγματοποιήθηκε στο Φανάρι στις 9-12 Οκτωβρίου 2008, αποφάσισε τη σύσταση Διορθόδοξης Επιτροπής προς μελέτη των θεμάτων της βιοηθικής, ενώ και τοπικές Εκκλησίες έχουν ασχοληθεί επισταμένως μ' αυτά. Η Εκκλησία της Ελλάδος έχει συστήσει ήδη από το 1998 επιτροπή βιοηθικής, η οποία έχει εν τω μεταξύ δημοσιεύσει τις θέσεις της σε πολλά θέματα[2], ενώ το Πατριαρχείο Μόσχας εξέδωσε το 2000 μια εκτενή εγκύκλιο επί κοινωνικών θεμάτων, στην οποία τοποθετείται στα σημαντικότερα θέματα της βιοηθικής[3]. Ωστόσο είναι η πρώτη φορά που μια σύνοδος με ευρύτατη συμμετοχή από τις περισσότερες κατά τύπους Ορθόδοξες Εκκλησίες διατυπώνει επισήμως τις θέσεις της για τη βιοηθική, γεγονός που αναμφίβολα καταδεικνύει τη σημασία των θέσεων αυτών.

Οι θέσεις της συνόδου για τη βιοηθική καταγράφονται σε τρία κυρίως κείμενα και συγκεκριμένα α) στην Εγκύκλιο, β) στο Μήνυμα και γ) στο κείμενο που φέρει τον τίτλο «Η αποστολή της Ορθοδόξου Εκκλησίας εις τον σύγχρονον κόσμον»[4]. Στα κείμενα αυτά, μεταξύ άλλων θεμάτων, αφιερώνονται ξεχωριστές ενότητες στη βιοηθική, στις οποίες με σχετικά σύντομο αλλά συστηματικό τρόπο εκτίθενται οι

θέσεις της συνόδου. Πέραν αυτών, αναφορές στη βιοηθική απαντούν και σε άλλες ενότητες, ιδιαίτερα σε αυτές που αφορούν στην αξία του ανθρωπίνου προσώπου και στην ελευθερία και ευθύνη του ανθρώπου[5]. Σε αυτές μπορούμε ίσως να προσθέσουμε και τις θέσεις της συνόδου για το γάμο και την οικογένεια, οι οποίες, αν και δεν αναφέρονται ρητά στη βιοηθική, είναι όμως αξιοποιήσιμες στο σχετικό προβληματισμό.

Ως προς το περιεχόμενο παρατηρούμε ότι παρουσιάζεται το αντικείμενο του σύγχρονου βιοηθικού προβληματισμού για τις εξελίξεις στο χώρο των θετικών επιστημών και της βιοτεχνολογίας, επισημαίνεται η σημασία του για τον άνθρωπο, αναδεικνύεται η ανάγκη θεώρησής του από την άποψη της ορθόδοξης ηθικής και περιγράφονται τα κριτήρια διαμόρφωσης μιας θεολογικής προσέγγισης με βάση την πνευματική εμπειρία της ορθόδοξης παράδοσης. Αυτό που απουσιάζει από τις αποφάσεις της συνόδου είναι οι θέσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας σε συγκεκριμένα θέματα βιοηθικής, όπως είναι π.χ. η έκτρωση, η ευθανασία, η υποβοηθούμενη αναπαραγωγή και η μεταμόσχευση οργάνων. Η έλλειψη αυτή μπορεί να αποδοθεί στην πληθώρα των βιοηθικών θεμάτων, στο εύρος του ηθικού προβληματισμού κάθε επιμέρους θέματος και στην πρόθεση των συνοδικών Πατέρων να καταγράψουν τις θέσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας στα σημαντικότερα προβλήματα που ταλανίζουν το σύγχρονο άνθρωπο.

Προσωπικά πάντως εκτιμούμε ότι, πέρα από την εύλογη αυτή πρακτική διάσταση, με τον περιορισμό στην ορθή κατανόηση του βιοηθικού προβληματισμού και κυρίως με τη διατύπωση των κριτηρίων μιας ορθόδοξης προσέγγισης υποδηλώνεται η σημασία τους, η οποία είναι μεγαλύτερη από επιμέρους θέσεις της Εκκλησίας σε συγκεκριμένα θέματα. Αυτό άλλωστε που διακυβεύεται δεν είναι τόσο η ορθότητα ορισμένων ιατρικών επεμβάσεων η επιλογών όσο η ίδια η αξία της ζωής του ανθρώπου και η θεώρησή του ως προσώπου. Εξάλλου τα δεδομένα σε πολλά θέματα βιοηθικής διαφοροποιούνται συχνά από τις νεώτερες επιστημονικές εξελίξεις, ενώ νέα θέματα προστίθενται διαρκώς. Χωρίς βέβαια να υποτιμούμε τη σημασία της διατύπωσης των θέσεων της Εκκλησίας στα επιμέρους ζητήματα, η οποία είναι αναμφίβολα πολλαπλώς σημαντική, πιστεύουμε ότι ορθώς η Σύνοδος προέταξε και ανέδειξε την πνευματική διάσταση του προβληματισμού και τα θεμέλια μιας ορθόδοξης ηθικής προσέγγισης.

[Συνεχίζεται]

*Εισήγηση στην Επιστημονική Ημερίδα για την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο, ΑΠΘ, 27-5-2017

[1] Όλα τα επίσημα κείμενα της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου

Εκκλησίας είναι δημοσιευμένα στην ιστοσελίδα <https://www.orthodoxcouncil.org/web/holy-and-great-council/official-documents>. Στο εξής λοιπόν παραπέμπουμε στα επιμέρους κείμενα, χωρίς να επαναλαμβάνουμε την αναφορά στην ίδια ιστοσελίδα.

[2] Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, *Επίσημα Κείμενα Βιοηθικής*, Αθήνα 2007. Στην έκδοση αυτή περιλαμβάνονται οι γνωματεύσεις της επιτροπής στα θέματα των μεταμοσχεύσεων οργάνων, της ευθανασίας και της υποβοηθούμενης αναπαραγωγής. Αναλυτικά για τις δραστηριότητες της Επιτροπής, βλ. <http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/commitees/bioethics/bioethics.htm>.

[3] *Sozialdoktrin der Russisch-Orthodoxen Kirche*, σε: Josef Thesing – Rudolf Uertz (Εκδ.), *Die Grundlagen der Sozialdoktrin der Russisch-Orthodoxen Kirche. Deutsche Übersetzung mit Einführung und Kommentar*, Sankt Augustin 2001. Περισσότερα για την τοποθέτηση της εγκυκλίου στα σημαντικότερα θέματα της βιοηθικής βλ. Μιλτιάδη Βάντσου, «*Η θέση της Ρωσικής Εκκλησίας σε θέματα βιοηθικής*», σε: *Θεοδρομία* 5 (2003) 239-240.

[4] Βλ. *Μήνυμα της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας*, παράγρ. 7, *Εγκύκλιος της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας*, παράγρ. 11-12, και *Η αποστολή της Ορθοδόξου Εκκλησίας εις τον σύγχρονον κόσμον*, παράγρ. ΣΤ11 και ΣΤ12.

[5] *Η αποστολή της Ορθοδόξου Εκκλησίας εις τον σύγχρονον κόσμον*, ενότητα Α «*Η αξία του ανθρωπίνου προσώπου*» και ενότητα Β «*Περί ελευθερίας και ευθύνης*».